

توانمندی اقتصادی - اجتماعی زنان روستایی و عوامل مؤثر بر آن (مورد مطالعه: اعضای صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی استان زنجان)

شهرام مقدس فریمانی^{۱*}، مهدیه‌السادات میرترابی^۲ و سیدسهیل قائم مقامی^۳

تاریخ دریافت: ۶ مهر ۱۳۹۹ تاریخ پذیرش: ۱۹ بهمن ۱۳۹۹

چکیده

در دنیای کنونی نیل به اهداف توسعه بدون استفاده از ذخایر نیمی از جمعیت جامعه یعنی زنان امری غیرممکن است. توانمندسازی اقتصادی-اجتماعی زنان یک پیش نیاز برای توسعه پایدار و رشد اقتصادی به شمار می‌آید، بنابراین هدف از این پژوهش که در سال ۱۳۹۸ اجرا گردید، شناسایی تبیین‌کننده‌های توانمندی اقتصادی-اجتماعی زنان روستایی و عوامل مؤثر بر آن در استان زنجان بود. دیدگاه کلی حاکم بر پژوهش با توجه به ماهیت و نوع پژوهش دیدگاه کمی است. جامعه آماری پژوهش شامل اعضای صندوق‌های اعتباری خرد زنان روستایی در استان زنجان بودند (N=۶۳۶) که ۱۵۴ نفر از آنان با استفاده از فرمول کوکران و با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار اصلی جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته بود که روایی صوری آن توسط اساتید صاحب نظر و پایایی آن از طریق ضریب آلفای کرونباخ مورد تأیید قرار گرفت و مقدار آن برای بخش‌های مختلف پرسشنامه بین ۰/۸۶ و ۰/۹۶ بدست آمد. نتایج حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد پنج نشانگر؛ مشارکت در فعالیت‌های درآمدزا، توانمندی فردی و فکری در امور اقتصادی و مالی، مشارکت در تصمیم‌های اقتصادی خانوار، همیاری و حمایت در مورد مسائل اقتصادی و کنترل بر هزینه‌کرد منابع مالی در مجموع توانستند ۶۸/۴۴ درصد از کل واریانس نشانگرهای توانمندی اقتصادی زنان روستایی را تبیین کنند. همچنین، طبق نتایج تحلیل عاملی اکتشافی، مهم‌ترین مؤلفه‌های مؤثر بر توانمندی اقتصادی زنان روستایی در استان زنجان در پنج عامل تعامل با محیط اجتماعی، توانمندی ذهنی و مالی، آموزش و ارتباطات اجتماعی، مشارکت خانگی و اقتصادی و آزادی و اختیار عمل خلاصه شدند. این عوامل در مجموع توانستند ۴۰/۵۹ درصد از واریانس کل را تبیین نمایند. در نتیجه زنان روستایی باید در معرض و بستر مناسب اجتماعی قرار بگیرند و جامعه با مشارکت اقتصادی آنها همراه باشد تا زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی لازم برای توانمندی زنان روستایی فراهم گردد.

کلمات کلیدی: اشتغال، توانمندسازی اقتصادی-اجتماعی، توسعه روستایی، مشارکت زنان روستایی

۱ - عضو هیات علمی موسسه آموزش و ترویج کشاورزی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
۲ - دانش‌آموخته دکتری ترویج و آموزش کشاورزی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه تهران
۳ - عضو هیات علمی موسسه آموزش و ترویج کشاورزی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
* - نویسنده مسئول: Shmfarimani@yahoo.com

مقدمه

زنان به عنوان بخش بزرگی از نیروی انسانی کشورها نقش بسیار مهمی در توسعه جوامع ایفا می‌کنند. طبق آمار سازمان ملل متحد، زنان روستایی یک چهارم جمعیت جهان و نیمی از جمعیت فعال جامعه روستایی را تشکیل می‌دهند و بخش بزرگی از نیروی کار کشاورزی به شمار می‌آیند (کرمی‌دهکردی و بابایی، ۱۳۹۷). زنان روستایی در کشورهای مختلف به ویژه کشورهای در حال توسعه برای مشارکت در فعالیت‌های اقتصادی با طیف گسترده‌ای از موانع در ابعاد مختلف مواجه هستند که این موضوع به کاهش میزان مشارکت اقتصادی زنان و در نتیجه بی‌بهره بودن از تمامی ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های آنان در راستای دستیابی به اهداف توسعه پایدار روستایی منجر شده است (رضایی و ودادی، ۱۳۹۳). زنان در کشورهای در حال توسعه در مقایسه با مردان سهم کمتری از بازار کار داشته و علاوه بر دستمزد کمتر، دسترسی کمتری به منابع دارند و از نفوذ چندان در تصمیمات اقتصادی خانوار برخوردار نیستند. لذا با اتخاذ تدابیر و راهبردهای هوشمندانه در راستای توجه بیشتر به نقش زنان می‌توان به اصلاح شرایط موجود پرداخت. یکی از راهکارهایی که می‌تواند وضع موجود را اصلاح نماید، توانمندسازی زنان روستایی می‌باشد (کاظمی و همکاران، ۱۳۹۷). توانمندسازی زنان از مؤلفه‌های مهم در توسعه پایدار محسوب می‌شود. زنان عاملان توسعه قلمداد می‌شوند و توانمند بودن و توانمند ساختن آنها در رسیدن به اهداف توسعه پایدار کمک‌رسان است (احمد^۱، ۲۰۱۶). زنان به عنوان عامل مؤثر در امور مختلف کشاورزی، اقتصادی و اجتماعی و از نظر مشارکت نیروی انسانی مورد نیاز در جامعه سهم بسزایی دارند. لذا این نیاز احساس می‌شود که می‌بایست زنان روستایی در زمینه‌های

مختلفی توانمند شوند تا از این طریق بتوانند نقش خود را در جامعه بیشتر نمایان کنند (زمانی‌میاندشتی و همکاران، ۱۳۹۱). توانمندسازی را می‌توان فرآیند پویایی تلقی نمود که طی آن زنان سعی می‌کنند ساختارهایی را که آنها را در حاشیه نگه می‌دارد، دگرگون سازند. توانمندسازی به معنی تشویق افراد برای مشارکت بیشتر در تصمیم‌گیری‌هایی است که بر فعالیت آنها مؤثر است؛ یعنی اینکه فضایی برای افراد فراهم شود تا بتوانند ایده‌های خوبی را بیافرینند و آنها را به عمل تبدیل کنند (صالحی‌چگنی و همکاران، ۱۳۹۷). نظریه توانمندسازی ترکیبی از نظریه‌های رفاه، برابری و فقرزدایی است و زنان باید در زمینه‌های مختلف توانمند شوند تا از این طریق بتوانند نقش خود را در جامعه بیشتر نمایان کنند (جکسون^۲، ۲۰۱۰). سازمان ملل متحد در بحث توانمندسازی زنان به عواملی چون حق تصمیم‌گیری، دسترسی به منابع و فرصت‌های برابر و توانایی برای تأثیر گذاشتن بر تغییرات اجتماعی، اقتصادی در سطح ملی و بین‌المللی تأکید می‌کند (نجفی‌کانی و وصال، ۱۳۹۴). توانمندسازی به عنوان یک فرایند پایین به بالا، قابلیت افراد را در بهبود بخشی به شرایط زندگی خود تقویت می‌کند و موجب کاهش فقر، ایجاد کارآفرینی، توسعه اقتصادی و عدالت می‌شود. بر این اساس، توانمندسازی زنان روستایی به عنوان تأثیرگذاران اصلی بر فرهنگ‌سازی جامعه، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است، چرا که باعث بالا بردن کیفیت زندگی، افزایش درآمد، افزایش عزت نفس، بیشتر شدن تحرکات اجتماعی و تسریع دستیابی به فرایند توسعه روستایی می‌شود.

توانمندی اقتصادی زنان روستایی در کنار توانمندی‌های اجتماعی و روان‌شناختی از مهم‌ترین عامل‌های مؤثر در ایفای نقش آنان در جامعه است (فراشی و همکاران، ۱۳۹۶). در حال

اعتبارات و در دیدمان توانمندسازی برابری جنسیتی، بر وابستگی و پیوستگی توانمندسازی اقتصادی افراد، توانمندسازی سیاسی و اجتماعی تاکید و توجه می‌کند.

مباحث مرتبط با توانمندسازی زنان با توجه به فراگیری مسائل اجتماعی مرتبط با آن در جوامع مختلف در دهه‌های اخیر موضوع تحقیقات متعددی بوده است. در ادامه به برخی از مطالعاتی که به بررسی توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی و مؤلفه‌های مؤثر بر آن پرداخته‌اند، اشاره می‌شود.

اکتر و همکاران^۶ (۲۰۲۰) به بررسی مشارکت، سرمایه اجتماعی و توانمندسازی اقتصادی زنان در فعالیتهای مختلف درآمدزا در مناطق روستایی بنگلادش پرداخته‌اند. داده‌های اولیه از ۱۰۰ زن به طور تصادفی در منطقه سیلت بنگلادش با استفاده از پرسشنامه ساختار یافته جمع‌آوری شده. یافته‌ها نشان داد سن، تحصیلات، شغل، تماس رسانه‌ای، اعتبار دریافت شده و آموزش دریافت شده تأثیر مثبتی بر مشارکت، سرمایه اجتماعی و توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی داشته است. همبستگی پیرسون نشان داد که بین مشارکت، سرمایه اجتماعی و توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی رابطه معنی‌داری وجود داشت.

اوبایلو و چیم^۷ (۲۰۲۰) به بررسی ابعاد و عوامل تعیین کننده توانمندی زنان در مناطق روستایی نیجریه پرداختند. داده‌ها با استفاده از مدل رگرسیون لجیت تجزیه و تحلیل شد. اکثریت زنان روستایی صاحب کسب و کاری نبودند. نسبت به مردان درصد بیشتری از زنان روستایی غیرتوانمند بودند. دولت بالاترین سهم نسبی را در عدم توانمندسازی زنان داشت. تحصیلات شوهر و سن او با توانمندی‌های زنان رابطه معکوس داشت در حالی که تحصیلات، اندازه خانوار و سرپرست بودن زنان در خانه ارتباط مستقیمی با توانمندی آنها داشت.

حاضر یکی از شاخص‌های نوسازی اقتصاد ملی و توسعه اجتماعی، مشارکت زنان و چگونگی ایفای نقش آنان در ساختارهای اقتصادی است (آسترین^۱، ۲۰۱۲).

هدف از توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی ایجاد اشتغال پایدار و افزایش درآمد خانوارها و در پی آن کاهش فقر است (آشورن و وارنر^۲، ۲۰۱۰). توانمندسازی اقتصادی و پیشرفت مادی به زنان کمک می‌کند تا وضعیت خود را در جامعه بهبود بخشیده و موقعیت اقتصادی خود را تقویت نمایند. توانمندسازی اقتصادی، دسترسی زنان به منابع و فرصت‌های اقتصادی مانند شغل، خدمات، اعتبارات و منابع مالی، اموال و دارایی‌ها، مهارت‌ها و اطلاعات را افزایش می‌دهد که خود باعث خوداشتغالی، کارآفرینی و ارتقای درآمد و پس‌انداز می‌شود (بومالی و پودر^۳، ۲۰۰۵). اکثر مداخلات در زمینه توانمندسازی زنان بر ابعاد اقتصادی تمرکز دارند، زیرا بهبود اقتصادی معمولاً به طور خودکار به بهبود در ابعاد دیگر منتهی می‌شود (بایسا و همکاران^۴، ۲۰۱۸). قدیری و احمدی (۱۳۹۴) توانمندسازی اقتصادی زنان در سطح خانوار و اجتماع‌های کوچک را شامل مدیریت زنان بر درآمد، حمایت از خانواده در هنگام بحران، مدیریت منابع‌های مالی خانواده، دسترسی زنان به استخدام، مالکیت زمین و دیگر منابع‌ها، شرکت در اتحادیه‌های تجاری منطقه و دسترسی به بازار می‌داند. مایوکس^۵ (۲۰۰۵) توانمندسازی را فرایندی چندبعدی و درهم تنیده شده از تغییر در رابطه‌های قدرت می‌داند. در این زمینه او به طرح سه دیدمان (پارادایم) خودکفایی پایدار مالی، دیدمان کاهش فقر و دیدمان توانمندسازی برابری جنسیتی (فمینیستی) می‌پردازد. وی در دیدمان خودکفایی پایدار مالی، بر فعالیتهای خوداشتغالی زنان، در دیدمان کاهش فقر، بر درآمد در سطح خانگی و استفاده از

- 1- Austrian
- 2- Ashburn & Warner
- 3 - Bhimali and Poddar
- 4 - Bayissa
- 5- Mayoux

6- Akter
7 - Obayelu & Chime

همچنین، محتوای آموزشی بر کسب قدرت زنان تأثیر داشته است. از طرفی با افزایش سطح تحصیلات زنان، تصمیم‌گیری آنها در مورد خود و خانواده در موضوعات اقتصادی بیشتر بوده است (بوشرا و واجیهها، ۲۰۱۵).

لیلیان و مبابازی^۴ (۲۰۱۵) به بررسی تأثیر پروژه‌های توانمندسازی اقتصادی زنان بر توسعه اجتماعی و اقتصادی آنها در پروژه توانمندسازی اقتصادی آگاشکی^۵ پرداختند. این پروژه به توسعه تعاونی زنان در زمینه صنایع دستی، آموزش و ارائه اعتبارات خرد توسط بنیاد ایموتو با مشارکت اداره توسعه سرمایه گذاری و صادرات رواندا می‌پردازد. نتایج نشان داد زنان توانسته‌اند درآمد خود را افزایش دهند و شرایط اجتماعی و اقتصادی خود را بهبود بخشند. علاوه بر این، تأثیر این پروژه در افزایش توان تصمیم‌گیری زنان نیز قابل توجه بود. از این رو این پروژه تأثیر مثبتی در بهبود نیازهای اساسی زنان در سطح خانوار و جامعه داشته و در مجموع به توسعه اجتماعی و اقتصادی زنان کمک کرده بود.

حیدری‌سربان و حسن‌زاده^۶ (۲۰۱۴) به شناسایی بازدارنده‌های توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی در ایران پرداختند. نتایج نشان داد که مهم‌ترین بازدارنده‌ها برای توانمندسازی زنان روستایی عبارت بودند از: مهارت کمتر زنان، نداشتن اعتماد به نفس نسبت به مردان، جنسیت، مشغول بودن به کار خانه، نبود فرصت اشتغال برای زنان روستایی، نبود حمایت دولتی از زنان کارآفرین، توانایی نداشتن صحبت کردن در نشست‌های عمومی. نتایج تحلیل عاملی نشان داد که چهار عامل اصلی مشارکت فردی-روان‌شناختی، مشارکت اقتصادی، زیرساخت‌ها و نهادهای اجتماعی در مجموع ۵۸ درصد عوامل مؤثر بر توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی را تبیین می‌کنند.

جابین و همکاران^۱ (۲۰۲۰) به ارزیابی تأثیر فعالیت‌های اقتصادی سنتی زنان و عوامل مؤثر بر عملکرد آن در منطقه روستایی خیبر در پاکستان پرداخته‌اند. ۴۸۰ نفر به عنوان نمونه آماری برای بحث گروهی انتخاب شدند. نتایج تحلیل گروه متمرکز نشان داد عمده فعالیت اقتصادی زنان در صنایع دستی و فراوری محصولات کشاورزی و دامی بود. پروژه‌های توسعه‌ای سازمان‌های غیردولتی و دولتی در تأمین اعتبار، آموزش و آگاه‌سازی نقش مهمی ایفا می‌کنند. همه زنان از تأثیر مثبت استقلال اقتصادی آگاه بودند اما برخی بر اثرات منفی آن بر سلامت جسم و روان و روابط اجتماعی درون خانوادگی اشاره داشتند. به طور کلی اکثریت بر این عقیده بودند که بسیاری از عوامل اجتماعی، فرهنگی، مذهبی و اقتصادی بر توانایی تولید زنان تأثیر گذارند.

سل و مینوت^۲ (۲۰۱۸) به بررسی عوامل توضیح‌دهنده توانمندی اقتصادی زنان در کشاورزی کوچک مقیاس اوگاندا پرداختند. نتایج پژوهش کمی نشان داد بین توانمندی زنان با سن، تحصیلات، نزدیکی به جاده و سهم بازار از محصول تولیدی رابطه وجود دارد. از نظر محققان ویژگی‌های فردی، ویژگی‌های خانوادگی و ویژگی‌های اجتماعی محلی از جمله عوامل تأثیرگذار بر توانمندی زنان روستایی در مسائل کشاورزی است (سل و مینوت، ۲۰۱۸).

بوشرا و واجیهها^۳ (۲۰۱۵) به بررسی مولفه‌های اقتصادی-اجتماعی توانمندسازی زنان در پاکستان پرداختند. نتایج رگرسیون لجستیک نشان داد محتوای آموزشی، کار بدون دستمزد زنان، مشارکت اقتصادی، فرصت‌های اقتصادی در دسترس برای آنها و داشتن حساب بانکی نقش معنی‌داری در توانمندسازی زنان ایفا کرده است. آموزش و بهره‌گیری از مهارت‌ها نیز نقش مهمی در توانمندسازی زنان داشته است.

4 - Lilian & Mbabazi

5 - Agaseke

6 - Heidari Sarban and Hassanzadeh

1 - Jabeen

2 - Sell & Minot

3 - Bushra & Wajija

کشور را شامل می‌شود. جمعیت استان بر اساس آخرین آمار ۱۰۵۷۴۶۱ نفر است که در جایگاه ۲۵ام از نظر جمعیت است. تعداد ۵۲۲۶۱۲ نفر (۴۹/۴۲ درصد) جمعیت استان را زنان تشکیل می‌دهند. براساس نتایج سرشماری ۱۳۹۵، ۳۲/۷ درصد از جمعیت در نقاط روستایی (۳۴۶۲۸۴ نفر) ساکن بوده‌اند که در حدود نیمی از آنها (۱۷۰۷۴۴ نفر) را زنان روستایی تشکیل می‌دادند. با این حال، این استان از نظر سهم ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی در رتبه ۱۵ام در کشور قرار گرفته است و نرخ مشارکت اقتصادی این استان در سال ۱۳۹۶، ۴۲/۶ درصد بوده و در رتبه ۸ام کشور قرار گرفته است (سازمان برنامه و بودجه استان زنجان، ۱۳۹۶). از آنجایی که توسعه پایدار روستایی، توسعه‌ای مبتنی بر ویژگی‌های فرهنگی، جامعه‌شناختی، زیست‌شناختی و بوم‌شناختی است، توانمندی زنان روستایی نیز باید در بستری متناسب با شرایط و ظرفیت‌دهی هر جامعه روستایی تعریف شود و ارتقا یابد. استان زنجان از جمله استان‌های کشور است که بیش از یک دهه از تأسیس صندوق‌های اعتباری خرد زنان روستایی و ارائه آموزش‌های مرتبط با توانمندی اقتصادی در آن می‌گذرد و برای تداوم توسعه منبع‌های نیروی انسانی و توسعه اقتصادی در این استان لازم است نشانگرهای توانمندی اقتصادی زنان روستایی استان بررسی و تحلیل شود. همچنین برای تداوم توسعه منابع انسانی و توسعه اقتصادی در استان زنجان لازم است مؤلفه‌های مؤثر بر توانمندی اقتصادی زنان روستایی به عنوان نیمی از جمعیت روستایی استان مورد بررسی و تحلیل قرار بگیرد. از آنجایی که تاکنون بررسی جامعی در این زمینه در استان زنجان صورت نگرفته است، هدف این پژوهش شناسایی و تحلیل نشانگرهای توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی و نیز بررسی مؤلفه‌های مؤثر بر توانمندی اقتصادی زنان روستایی از نظر زنان روستایی است تا با ارائه راهکارهایی از نتایج آن در برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری استان در راستای توسعه منبع‌های نیروی انسانی

حسینی‌امیری و دین‌پناه^۱ (۲۰۱۴) عوامل‌های تأثیرگذار بر ظرفیت‌سازی اقتصادی زنان روستایی در ایران را بررسی کردند. یافته‌های این تحقیق نشان داد که تأثیر اجتماعی، مشارکت اجتماعی، نگرش زنان درباره ظرفیت‌سازی، شمار وام‌های دریافت شده بوسیله زنان روستایی، دارایی‌های خانواده آنان، تفاوت سنی بین زنان و همسران آنان، فعالیت‌های اجتماعی، اوقات فراغت، سن، زمان صرف شده برای مطالعه و نرخ خشونت در خانواده بر ظرفیت‌سازی اقتصادی زنان روستایی مؤثر است. محمود^۲ و همکاران (۲۰۱۲) به اندازه‌گیری توانمندی زنان در روستاهای بنگلادش پرداختند. نتایج تحلیل رگرسیونی نشان داد، سطح تحصیلات زنان رابطه معناداری با شاخص عزت نفس و آزادی تحرک داشت. همچنین ثروت خانوار رابطه مثبت و معنی‌داری با کنترل منابع توسط زنان داشت اما رابطه منفی با نمره تصمیم‌گیری آنها داشت (محمود و همکاران، ۲۰۱۲).

امینی و طاهری (۱۳۹۵) نقش‌پذیری زنان روستایی در فعالیت‌های اقتصادی و عوامل مؤثر بر آن را در مناطق روستایی بخش سیمکان جهرم بررسی کردند. براساس نتایج بدست آمده عوامل محیطی و درآمدی از عوامل تأثیرگذار در انجام فعالیت‌های اقتصادی زنان روستایی بود و هرچه بسترهای محیطی مناسب‌تر بود گرایش زنان روستایی نیز به انجام فعالیت‌های اقتصادی بیشتر می‌شد. همچنین، ویژگی‌های دموگرافیکی فردی نقش تأثیرگذاری در نقش‌پذیری زنان روستایی بخش سیمکان داشت و از عوامل مهم در این زمینه می‌توان به سن، وضعیت تاهل و سطح سواد آنان اشاره کرد. ویژگی‌های اجتماعی-اقتصادی خانوار نیز در نوع فعالیت و نقش داشتن در انجام آن تأثیرگذار بود.

استان زنجان در شمال غرب کشور ایران قرار گرفته‌است. وسعت این استان برابر ۲۲۱۶۴ کیلومتر مربع و ۴۳/۱ درصد کل

1 - Hasani Amiri and Din Panah

2 - Mahmud

و توانمندی اقتصادی زنان روستایی بهره لازم گرفته شود. از این رو پژوهش حاضر با بررسی ادبیات نظری اهداف زیر را دنبال می‌کند:

- ۱- شناسایی، دسته‌بندی و اولویت‌بندی تبیین‌کننده‌های توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی استان زنجان
- ۲- شناسایی، دسته‌بندی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی استان زنجان
- ۳- بررسی عوامل مؤثر بر توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی استان زنجان از نظر پاسخگویان

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از نوع تحقیقات توصیفی-اکتشافی است که با بهره‌گیری از فن پیمایش در استان زنجان انجام شده است. این بررسی از لحاظ روش گردآوری اطلاعات از نوع تحقیقات توصیفی و غیرآزمایشی می‌باشد. ابزار اندازه‌گیری این پژوهش پرسشنامه محقق‌ساخته بود و برای سنجش نشانگرهای توانمندی اقتصادی زنان روستایی ۲۳ گویه تدوین شد و با ۲۶ گویه به بررسی مهم‌ترین مؤلفه‌های اثرگذار بر توانمندی اقتصادی زنان روستایی در استان زنجان پرداخته شد. همه گویه‌های پرسشنامه در قالب طیف لیکرت (شامل موارد اصلا (۰)، بسیار کم (۱)، کم (۲)، متوسط (۳)، زیاد (۴) و خیلی زیاد (۵)) مورد بررسی قرار گرفتند. روایی صوری پرسشنامه با استفاده از پانل متخصصان تأیید شد. برای تعیین روایی صوری، پرسشنامه

در اختیار مدیر و کارشناسان مدیریت ترویج سازمان جهادکشاورزی استان زنجان، کارشناسان دفاتر توسعه فعالیت‌های کشاورزی زنان روستایی و عشایری و ترویج دانش و انتقال فناوری موسسه آموزش و ترویج کشاورزی قرار گرفت و پس از اصلاحات محتوایی و شکلی تأیید شد. از ضریب آلفای کرونباخ برای بررسی پایایی پرسشنامه پس از پیش‌آزمون بهره گرفته شد که میزان آن برای ۲۳ گویه نشانگر توانمندی اقتصادی ۰/۹۴ و برای ۲۶ گویه عوامل مؤثر بر توانمندی اقتصادی زنان روستایی ۰/۸۶ بدست آمد. از روش تحلیل عاملی اکتشافی برای استخراج مؤلفه‌ها یا سازه‌های زیربنایی مؤثر بر توانمندی اقتصادی زنان روستایی و نیز استخراج تبیین‌کننده‌های توانمندی اقتصادی زنان روستایی بهره گرفته شد.

جامعه آماری پژوهش شامل زنان روستایی عضو صندوق‌های اعتبارات خرد استان زنجان بودند که شمار آنان ۶۳۶ نفر برآورد شد. حجم نمونه پس از مطالعه اولیه در شهرستان خرمدره و پیش‌برآورد واریانس جامعه در مورد متغیر میزان توانمندی اقتصادی زنان روستایی و انتخاب تصادفی اعضای صندوق‌های اعتباری، از طریق فرمول کوکران محاسبه و ۱۵۴ زن روستایی عضو صندوق اعتبارات خرد زنان از چهار شهرستان ایجرود، خرمدره، ابهر و سلطانیه به صورت تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند و با توجه به سهم هر شهرستان نظرخواهی شدند (جدول ۱).

جدول ۱. توزیع فراوانی و حجم نمونه اعضای صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی در استان زنجان

منطقه جغرافیایی	روستا	تعداد صندوق فعال	شمار اعضای صندوق	حجم نمونه
ایجرود	ایج - اوج تپه	۵	۲۴۴	۵۹
خرمدره	الوند - قروه	۶	۲۰۰	۴۷
ابهر	شویر	۵	۱۳۶	۲۸
سلطانیه	بوئین	۲	۵۶	۲۰
جمع		۱۸	۶۳۶	۱۵۴

منبع: مدیریت ترویج سازمان جهادکشاورزی استان زنجان

کردند. از نظر مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی، ۵ درصد از پاسخگویان عضو شورای روستا، ۵۷ درصد از آنان عضو تعاونی و ۷۸ درصد عضو بسیج بودند که نشان‌دهنده مشارکت اجتماعی بالای زنان روستایی بود. همچنین ۴۰ درصد از پاسخگویان از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کردند.

نشانگرهای توانمندی اقتصادی زنان روستایی

رتبه‌بندی مهم‌ترین نشانگرهای توانمندی اقتصادی زنان روستایی اجتماعی در استان زنجان در جدول (۳) نشان داده شده است. "کسب اطلاعات و مهارت‌های شغلی و تولیدی"، "پی-گیری مشتاقانه امور شغلی و تولیدی خود" و "ایفای نقش در تصمیم‌گیری درباره نحوه مخارج زندگی" در رتبه‌های اول تا سوم قرار گرفته‌اند. این در حالی بود که "مشارکت در بازاریابی و فروش محصولات در بازارچه‌های شهرستان و استان" و "استفاده از نیروی کار دستمزدبگیر در فعالیت‌های کسب و کار و کارگاه خود" در اولویت‌های انتهایی قرار گرفتند.

به منظور رسیدن به درک سازه‌ای در ابعاد جدید و بازشناسی زیربناهای نظری نشانگرهای توانمندی اقتصادی زنان روستایی از تحلیل عاملی اکتشافی بهره گرفته شد. بنا بر جدول (۴)، محاسبات انجام شده نشان داد که انسجام درونی داده‌ها مناسب بوده ($KMO=0/87$) و آماره بارتلت نیز با ۹۹ درصد اطمینان معنی‌دار شد، بنابراین، داده‌ها برای تحلیل عاملی تأیید شدند.

با توجه به ملاک کیسر پنج عامل دارای مقدار ویژه بالاتر از یک استخراج شدند که به ترتیب بیشینه واریانس در جدول (۵) نشان داده شده‌اند. این پنج عامل در مجموع ۶۸/۴۴ درصد از واریانس کل را تبیین می‌کردند و تنها ۳۱/۵۶ درصد از واریانس باقی‌مانده مربوط به دیگر عامل‌هایی بود که پیش‌بینی آنها در تحقیق میسر نشده بود (جدول ۵).

در بخش توصیفی پژوهش از روش تحلیل عاملی اکتشافی برای استخراج مؤلفه‌ها یا سازه‌های زیربنایی توانمندی اقتصادی زنان روستایی استان زنجان و عوامل مؤثر بر آن بهره‌گیری شد. هدف بیشتر بررسی‌های تحلیل عاملی خلاصه کردن ماتریس همبستگی به شیوه‌ای است که بتوان آنها را برحسب چند عامل زیربنایی تبیین کرد در این بخش برای پردازش داده‌ها از نرم افزار SPSS استفاده شد.

نتایج و بحث

یافته‌های پژوهش نشان داد که زنان روستایی پاسخگو در محدوده سنی ۱۸ تا ۶۷ سال قرار داشتند و میانگین سنی آنان ۳۸ سال بود. بیشترین پاسخگویان (۸۴/۷ درصد) متأهل و دارای دو فرزند بودند. از نظر سطح تحصیلات ۴۹/۶ درصد از پاسخگویان با بیشترین فراوانی دارای مدرک ابتدایی بودند و کمترین فراوانی (۴/۹ درصد) متعلق به زنان روستایی با مدرک کاردانی (فوق دیپلم) و بالاتر بود. از میان ۱۱۷ نفر پاسخگو، ۴۳ نفر دارای شغل مستقل فردی بودند و ۸ نفر دارای شغل مستقل گروهی بودند و ۶۶ نفر از پاسخگویان بدون شغل مستقل از خانواده بودند (جدول ۲).

ماهیت شغل ۷۵ درصد پاسخگویان از نوع موقتی و مابقی به صورت دائمی بود. حدود ۳۰ درصد زنان روستایی پاسخگو از فعالیت در زراعت کسب درآمد می‌نمودند و حدود ۱۰ درصد از آنها از فعالیت‌های قالی‌بافی و صنایع دستی به صورت مستقل از خانواده کسب درآمد می‌نمودند. ۶۷ درصد پاسخگویان اظهار داشتند که دارایی تحت مالکیت شخصی ندارند. از نظر پس انداز مازاد بر درآمد ۳۷ درصد زنان روستایی اظهار داشتند که حساب بانکی و پس انداز شخصی ندارند و ۲۹ درصد مازاد درآمد خود را در بانک‌ها، ۴۳ درصد آن را در صندوق اعتباری پس انداز می‌نمودند و ۴ درصد از زنان روستایی آن را در خانه نگهداری می‌نمودند.

جدول ۲. توزیع فراوانی مشخصات پاسخگویان

متغیر	سطوح متغیر	فراوانی	درصد	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
میزان تحصیلات	ابتدایی	۷۰	۴۹/۶	-	-	-	-
	راهنمایی	۴۱	۲۹/۱	-	-	-	-
	دیپلم	۲۳	۱۶/۳	-	-	-	-
	کاردانی و بالاتر	۷	۴/۹	-	-	-	-
سن	جمع	۱۴۱	۱۰۰	-	-	-	-
	<۳۰	۳۵	۲۴/۳	۳۸	۹/۶۹	۱۸	۶۷
	۳۱-۴۰	۵۳	۳۶/۸	-	-	-	-
	۴۱-۵۰	۴۱	۲۸/۵	-	-	-	-
وضعیت تاهل	>۵۰	۱۵	۱۰/۴	-	-	-	-
	جمع	۱۴۴	۱۰۰	-	-	-	-
	متاهل	۱۲۷	۸۴/۷	-	-	-	-
	مجرد	۲۳	۱۵/۳	-	-	-	-
تعداد فرزندان	جمع	۱۵۰	۱۰۰	-	-	-	-
	بی‌مورد (مربوط به مجردان)	۲	۱/۶	میانه و نما:	۲/۵	۰	۹
	۱-۲	۵۹	۴۸/۴	-	-	-	-
	۳-۵	۴۸	۳۹/۳	-	-	-	-
وضعیت شغلی	>۶	۱۳	۱۰/۷	-	-	-	-
	جمع	۱۲۲	۱۰۰	-	-	-	-
	دارای شغل مستقل فردی	۴۳	۳۶/۸	-	-	-	-
	دارای شغل مستقل گروهی	۸	۶/۸	-	-	-	-
وضعیت شغلی	بدون شغل مستقل	۶۶	۵۶/۴	-	-	-	-
	جمع	۱۱۷	۱۰۰	-	-	-	-

منبع: یافته‌های تحقیق

توجه به چهار متغیر بارگذاری شده در آن "مشارکت در تصمیمات اقتصادی خانوار" نامیده شد. این عامل با مقدار ویژه (۳/۲۵)، ۱۴/۱۵ درصد از کل واریانس متغیرها را تبیین می‌کند. با توجه به ماهیت پنج متغیر بارگذاری شده در عامل چهارم که پیرامون کمک کردن به دیگران و کمک گرفتن از آنها بود این عامل به نام "همیاری و حمایت در مورد مسائل اقتصادی" نام‌گذاری شد و با مقدار ویژه (۲/۹۲)، مقدار ۱۲/۶۹ درصد از کل واریانس متغیرها را تبیین می‌کند. عامل پنجم با توجه به ماهیت چهار متغیر بارگذاری شده در آن "کنترل بر هزینه کرد منابع مالی خود" نامیده شد که با مقدار ویژه (۲/۵۲)، ۱۰/۹۴ درصد از کل واریانس متغیرها را تبیین می‌کند.

وضعیت قرارگیری ۲۳ متغیر در پنج عامل پس از چرخش عاملی به روش وریماکس و نام‌گذاری عامل‌ها با توجه به ماهیت نشانه‌های توانمندی اقتصادی زنان روستایی در استان زنجان در جدول (۶) آمده است. عامل اول با توجه به ماهیت پنج متغیر بارگذاری شده در آن "مشارکت در فعالیت‌های درآمدزا" نامیده شد. این عامل با توجه به مقدار ویژه آن (۳/۷۳)، که از دیگر عامل‌ها بیشتر است، ۱۶/۲۱ درصد از کل واریانس متغیرها را تبیین می‌کند. پنج متغیر بارگذاری شده در عامل دوم بیشتر معطوف به امور فردی و ذهنی بود، بنابراین، عامل دوم، "توانمندی فردی و فکری در امور اقتصادی و مالی" نام‌گذاری شد. این عامل با توجه به مقدار ویژه آن (۳/۳۲)، مقدار ۱۴/۴۵ درصد از کل واریانس متغیرها را تبیین می‌کند. عامل سوم با

جدول ۳. رتبه‌بندی نشانگرهای توانمندی اقتصادی زنان روستایی استان زنجان (n=۱۵۴)

رتبه	انحراف معیار	میانگین	اقدام‌ها و فعالیت‌ها
۱	۱/۶۹	۳/۶۲	کسب اطلاعات و مهارت‌های شغلی و تولیدی
۲	۱/۵۶	۳/۵۸	بی‌گیری مشتاقانه امور شغلی و تولیدی خود
۳	۱/۶۰	۳/۲۶	ایفای نقش در تصمیم‌گیری درباره نحوه مخارج زندگی
۴	۱/۶۷	۳/۱۶	استفاده از اوقات فراغت برای انجام فعالیت‌های درآمدزا
۵	۱/۷۸	۳/۰۴	مشورت گرفتن از اعضای خانواده درباره هزینه نمودن وام و اعتبارات مالی
۶	۱/۵۸	۲/۸۷	مشارکت در بازپرداخت اقساط وام
۷	۱/۷۹	۲/۸۴	کسب مقبولیت و منزلت اجتماعی و شغلی در روستا به واسطه فعالیت‌های شغلی و درآمدزا
۸	۱/۷۴	۲/۷۹	کمک به سایر زنان روستایی در تأمین نهاده‌ها، تولید محصول یا فروش محصولات
۹	۱/۵۰	۲/۷۵	ایفای نقش در افزایش سرمایه و دارایی‌های شخصی و خانواده خود
۱۰	۱/۷۲	۲/۷۴	همکاری با سایر زنان روستایی در راه اندازی و مدیریت یک کسب و کار و کارگاه
۱۱	۱/۷۸	۲/۶۴	سهیم بودن در هزینه نمودن درآمدهای کسب شده برای امور شخصی خود
۱۲	۱/۸۱	۲/۵۸	ایفای نقش در فروش محصولات تولیدی خانواده
۱۳	۱/۶۶	۲/۴۴	ایفای نقش در اداره یک کسب‌وکار و کارگاه خانگی مانند کارگاه قالی‌بافی، تولید لبنیات، تولید و فرآوری گیاهان دارویی
۱۴	۱/۷۴	۲/۴۰	فعالیت در ایجاد یک کسب‌وکار و کارگاه خانگی مانند کارگاه قالی‌بافی، تولید لبنیات، تولید و فرآوری گیاهان دارویی
۱۵	۱/۷۱	۲/۳۴	ایفای نقش در پس انداز پول در بانک، منزل یا صندوق اعتباری
۱۶	۱/۹۲	۲/۲۸	کمک گرفتن از همسر در دریافت وام و اعتبارات مالی
۱۷	۱/۶۷	۲/۲۰	ایجاد تنوع شغلی و منابع درآمدی جدید خانواده
۱۸	۱/۶۷	۲/۱۹	سهیم بودن در هزینه نمودن درآمدهای کسب شده در امور تولیدی - شغلی
۱۹	۱/۷۳	۲/۱۶	کمک به خانواده خود در کسب درآمد و انجام فعالیت‌های درآمدزا
۲۰	۱/۶۳	۱/۸۷	مشارکت در بازاریابی و فروش محصولات خود و خانواده در بازارچه‌های محلی
۲۱	۱/۷۵	۱/۷۸	دخالت در خرید نوع و میزان نهاده‌های تولید مانند علوفه، بذر، کود، سم
۲۲	۱/۶۸	۱/۶۶	استفاده از نیروی کار دستمزدگیر در فعالیت‌های کسب و کار و کارگاه خود
۲۳	۱/۵۸	۱/۵۷	مشارکت در بازاریابی و فروش محصولات در بازارچه‌های شهرستان و استان

مقیاس) ۱: خیلی کم، ۲: کم، ۳: متوسط، ۴: زیاد، ۵: خیلی زیاد

جدول ۴. مقدار KMO و آزمون بارتلت

Sig	آماره بارتلت	KMO	تحلیل عاملی
۰/۰۰۰	۱۱۱۱/۴۸	۰/۸۷	نشانگرهای توانمندی اقتصادی زنان روستایی

جدول ۵. عامل‌های استخراج شده همراه با مقدار ویژه، درصد واریانس و درصد واریانس تجمعی

شماره عامل	مقدار ویژه	درصد واریانس	درصد واریانس تجمعی
۱	۳/۷۳	۱۶/۳۱	۱۶/۳۱
۲	۳/۳۲	۱۴/۴۵	۳۰/۶۶
۳	۳/۲۵	۱۴/۱۵	۴۴/۸۰
۴	۲/۹۲	۱۲/۶۹	۵۷/۴۹
۵	۲/۵۲	۱۰/۹۴	۶۸/۴۴

جدول ۶. عامل‌های نام‌گذاری شده همراه با بار عاملی متغیرها

بار عاملی	متغیر	نام عامل (نشانگر)
۰/۷۲	کمک به خانواده خود در کسب درآمد و انجام فعالیت‌های درآمدزا	مشارکت در فعالیت‌های درآمدزا
۰/۷۷	فعالیت در ایجاد یک کسب و کار و کارگاه خانگی مانند کارگاه قالبیافی، تولید لبنیات، تولید و فرآوری گیاهان دارویی	
۰/۷۹	ایفای نقش در اداره یک کسب و کار و کارگاه خانگی مانند کارگاه قالبیافی، تولید لبنیات، تولید و فرآوری گیاهان دارویی	توانمندی فردی و فکری در امور اقتصادی و مالی
۰/۵۵	ایجاد تنوع شغلی و منابع درآمدی جدید خانواده	
۰/۶۸	استفاده از اوقات فراغت برای انجام فعالیت‌های درآمدزا	
۰/۵۳	ایفای نقش در افزایش سرمایه و دارایی‌های شخصی و خانواده خود	
۰/۸۰	پیگیری مشتاقانه امور شغلی و تولیدی خود	مشارکت در تصمیم‌های اقتصادی خانوار
۰/۴۹	ایفای نقش در پس انداز پول در بانک، منزل یا صندوق اعتباری	
۰/۷۲	کسب اطلاعات و مهارت‌های شغلی و تولیدی	
۰/۶۰	کسب مقبولیت و منزلت اجتماعی و شغلی در روستا به واسطه فعالیت‌های شغلی و درآمدزا	
۰/۶۰	دخالل در خرید نوع و میزان نهاده‌های تولید مانند علوفه، بذر، کود و سم	
۰/۸۰	ایفای نقش در تصمیم‌گیری درباره نحوه مخارج زندگی	
۰/۷۷	ایفای نقش در فروش محصولات تولیدی خانواده	همیاری و حمایت در مورد مسائل اقتصادی
۰/۵۵	مشارکت در بازاریابی و فروش محصولات در بازارچه‌های شهرستان و استان	
۰/۶۲	همکاری با سایر زنان روستایی در راه اندازی و مدیریت یک کسب و کار و کارگاه	
۰/۵۸	مشارکت در بازاریابی و فروش محصولات خود و خانواده در بازارچه‌های محلی	
۰/۷۹	کمک گرفتن از همسر در دریافت وام و اعتبارات مالی	
۰/۵۸	کمک به سایر زنان روستایی در تأمین نهاده‌ها، تولید محصول یا فروش محصولات	
۰/۶۶	مشارکت در بازپرداخت اقساط وام	کنترل بر هزینه‌کرد منابع مالی خود
۰/۵۸	مشورت گرفتن از اعضای خانواده درباره نحوه هزینه نمودن وام و اعتبارات مالی	
۰/۷۳	سهیم بودن در هزینه نمودن درآمدهای کسب شده برای امور شخصی خود	
۰/۷۴	سهیم بودن در هزینه نمودن درآمدهای کسب شده در امور تولیدی-شغلی	
۰/۴۵	استفاده از نیروی کار دستمزدگیر در فعالیت‌های کسب و کار و کارگاه خود	

اشاره داشتند که با متغیرهای بارگذاری شده در عامل دوم که "توانمندی فردی و فکری در امور اقتصادی و مالی" نام‌گذاری شد هم‌خوانی داشتند. به عبارتی تا زمانی که زنان روستایی به لحاظ فردی از نظر ذهنی و فکری در امور اقتصادی آماده نباشند نمی‌توانند در امور اقتصادی فعالیت و مشارکت چشمگیری داشته باشند. "مشارکت در تصمیمات اقتصادی خانوار" به عنوان سومین نشانگر توانمندی اقتصادی زنان روستایی بود که با نتایج بررسی سل و مینوت (۲۰۱۸) نیز هم‌خوانی داشت. متغیرهای قرار گرفته در عامل چهارم با نام "همیاری و حمایت در مورد مسائل اقتصادی" با نتایج بررسی حسنی‌امیری و دین‌پناه

"مشارکت در فعالیت‌های درآمدزا" به عنوان نخستین عامل استخراج شد و نخستین نشانگر توانمندی اقتصادی از دیدگاه زنان روستایی استان زنجان به دست آمد که این عامل با نتایج بررسی‌های امینی و طاهر (۱۳۹۵)، بوشرا و وجیها (۲۰۱۵)، لیلیان و مبابازی (۲۰۱۵)، حیدری‌سربان و حسن‌زاده (۲۰۱۴) هم‌خوانی داشت. در واقع مشارکت زنان در فعالیت‌های شغلی و درآمدزا نخستین و مهم‌ترین عامل بیانگر توانمندی اقتصادی زنان روستایی است. همچنین محققانی از جمله سل و مینوت (۲۰۱۸)، حیدری‌سربان و حسن‌زاده (۲۰۱۴) در نتایج بررسی‌های خود به ویژگی‌های فردی و روانشناختی و مواردی از این دست

(۲۰۱۴) همخوانی داشت و گویای این بود که زنان تا زمانی که در امور اقتصادی از دیگران کمک نگیرند و به دیگران کمک نکنند از نظر اقتصادی توانمند نیستند. آخرین عامل با نام "کنترل بر هزینه کرد منابع مالی خود" با یافته‌های محمود و همکاران (۲۰۱۲) همخوانی داشته است.

رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر توانمندی اقتصادی زنان

روستایی

رتبه‌بندی مهمترین عوامل مؤثر بر توانمندی اقتصادی زنان روستایی در استان زنجان از نظر پاسخگویان در جدول ۷ نشان داده شده است. مطابق جدول ۷، "انگیزه و تمایل به کسب درآمد توسط خود"، "اعتماد به توانایی خود در انجام کارها" و "الگوپذیری از زنان موفق و فعال در جامعه محلی" در رتبه‌های اول تا سوم قرار گرفته‌اند.

جدول ۷. رتبه‌بندی نشانگرهای مؤثر بر توانمندی اقتصادی زنان روستایی استان زنجان از نظر پاسخگویان (n=۱۵۴)

رتبه	انحراف معیار	میانگین	عوامل
۱	۱/۴۰	۳/۸۳	انگیزه و تمایل به کسب درآمد توسط خودم
۲	۱/۳۳	۳/۸۰	اعتماد به توانایی خود در انجام کارها
۳	۱/۴۴	۳/۶۵	الگوپذیری از زنان موفق و فعال در جامعه محلی
۴	۱/۴۱	۳/۵۴	مشارکت در امور خانه و خانه‌داری
۵	۱/۶۹	۳/۵۰	حمایت و تشویق همسر و فرزندان
۶	۱/۵۴	۳/۴۵	اختیار، آزادی عمل و استقلال در خرید و هزینه‌کردهای پولی در امورات خانگی و خانوادگی
۷	۱/۳۴	۳/۴۱	فرهنگ جامعه محلی (روستا)
۸	۱/۵۴	۳/۳۷	نیاز مالی خانواده
۹	۱/۵۱	۳/۳۶	اختیار، آزادی عمل و استقلال در کسب درآمد و هزینه‌کردهای مالی و پولی در امور شغلی
۱۰	۱/۴۹	۳/۳۰	مشارکت در فعالیتهای درآمدزای خانوادگی
۱۱	۱/۵۵	۳/۲۹	روابط اجتماعی محلی با سایر روستاییان
۱۲	۱/۴۷	۳/۱۵	مشغله داشتن در امور منزل و فرزندان
۱۳	۱/۸۰	۳/۱۱	عضویت در صندوق اعتباری خرد زنان روستایی
۱۴	۱/۴۶	۳/۰۲	میزان سواد و تحصیلات
۱۵	۱/۹۱	۲/۹۱	شرکت در دوره‌های آموزشی ترویجی جهاد
۱۶	۱/۷۵	۲/۷۷	نگرش جامعه محلی نسبت به فعالیت زنان در خارج از منزل
۱۷	۱/۸۵	۲/۷۴	شرکت در دوره‌های آموزش‌های غیر جهاد مانند فنی و حرفه‌ای
۱۸/۵	۱/۶۴	۲/۷۳	تعداد فرزندان
۱۸/۵	۱/۷۵	۲/۷۳	کارگروهی به همراه چند نفر از زنان روستایی
۲۰	۱/۷۵	۲/۷۲	تشویق سایر زنان روستایی
۲۱	۱/۵۹	۲/۶۸	میزان ثروت و دارایی‌های خود و خانواده‌ام
۲۲	۱/۹۶	۲/۶۰	داشتن سرمایه اولیه
۲۳	۱/۸۱	۲/۵۶	نوع شغل همسر
۲۴	۱/۷۷	۲/۴۶	سرپرستی خود یا خانواده بودن
۲۵	۱/۷۱	۲/۳۱	دسترسی به منابع مالی، اعتبارات و تسهیلات بانکی
۲۶	۱/۸۱	۱/۹۶	عضویت در تشکلهای محلی و تعاونی‌ها

مقیاس) ۱: خیلی کم، ۲: کم، ۳: متوسط، ۴: زیاد، ۵: خیلی زیاد

به منظور رسیدن به درک سازه‌ای در ابعاد جدید و بازشناسی زیربناهای نظری مولفه‌های مؤثر بر توانمندی اقتصادی زنان

روستایی استان زنجان از تحلیل عاملی اکتشافی بهره گرفته شد. براساس جدول ۸ محاسبات انجام شده نشان داد که انسجام

درونی داده‌ها مناسب بوده ($KMO=0/71$) و آماره بارتلت نیز با ۹۹ درصد اطمینان معنی‌دار شد، بنابراین داده‌ها برای تحلیل

عاملی تأیید شدند.

جدول ۸. مقدار KMO و آزمون بارتلت

تحلیل عاملی	KMO	آماره بارتلت	ضریب معنی‌داری
مولفه‌های مؤثر بر تسهیل توانمندی اقتصادی زنان روستایی	۰/۷۱	۱۰۸۷/۹۹	۰/۰۰۰

با توجه به ملاک کیسر پنج عامل دارای مقدار ویژه بالاتر از یک استخراج شدند که به ترتیب حداکثر واریانس در جدول ۹ نشان داده شده‌اند. این پنج عامل در مجموع ۵۹/۴۱ درصد از

واریانس کل را تبیین می‌کردند و تنها ۴۰/۵۹ درصد از واریانس باقیمانده مربوط به سایر عواملی بود که پیش‌بینی آنها در تحقیق میسر نشده بود (جدول ۹).

جدول ۹. عوامل استخراج شده همراه با مقدار ویژه، درصد واریانس و درصد واریانس تجمعی

شماره عامل	مقدار ویژه	درصد واریانس	درصد واریانس تجمعی
۱	۳/۹۷	۱۵/۳۹	۱۵/۳۹
۲	۳/۳۸	۱۳/۰۰	۲۸/۳۹
۳	۳/۰۶	۱۱/۷۸	۴۰/۰۸
۴	۲/۸۴	۱۰/۹۵	۵۱/۰۳
۵	۲/۱۷	۸/۳۷	۵۹/۴۱

مطابق آنچه در جدول ۱۰ مشاهده می‌شود عامل اول با توجه به ماهیت پنج متغیر بارگذاری شده در آن تعامل با محیط اجتماعی نامیده شد. این عامل با توجه به مقدار ویژه آن (۳/۹۷)، که از سایر عوامل بیشتر است، ۱۵/۳۹ درصد از کل واریانس متغیرها را تبیین می‌کند. پنج متغیر بارگذاری شده در عامل دوم بیشتر معطوف به مسایل مربوط به توانایی و روحیه فکری و مالی زنان روستایی بود، بنابراین، عامل دوم، توانمندی ذهنی و مالی نامگذاری شد. این عامل با توجه به مقدار ویژه آن (۳/۳۸)، مقدار ۱۳/۰۰ درصد از کل واریانس متغیرها را تبیین می‌کند. عامل سوم با توجه به پنج متغیر بارگذاری شده در آن آموزش و ارتباطات اجتماعی نامیده شد. این عامل با مقدار ویژه (۳/۰۶)، ۱۱/۷۸ درصد از کل واریانس متغیرها را تبیین می‌کند. با توجه به ماهیت سه متغیر بارگذاری شده در عامل چهارم که حول محور مشارکت زنان بود این عامل به نام مشارکت خانگی و اقتصادی نام‌گذاری شد و با مقدار ویژه (۲/۸۴)، مقدار ۱۰/۹۵

درصد از کل واریانس متغیرها را تبیین می‌نماید. عامل پنجم با توجه به ماهیت دو متغیر بارگذاری شده در آن آزادی و اختیار عمل نامیده شد که با مقدار ویژه (۲/۱۷)، ۸/۳۷ درصد از کل واریانس متغیرها را تبیین می‌کند.

تعامل با محیط اجتماعی به عنوان اولین عامل استخراج شد و اولین مولفه مؤثر بر توانمندی اقتصادی از دیدگاه زنان روستایی استان زنجان بدست آمد که این عامل با مطالعه امینی و طاهر (۱۳۹۵) و لیلیان و مبابازی (۲۰۱۵) هم‌خوانی داشت. اگر در جامعه روستایی هر چقدر بستر اجتماعی مناسب‌تر باشد گرایش زنان روستایی به فعالیت‌های اقتصادی بیشتر می‌باشد. بنابراین اگر مجموعه باورها و نگرش‌ها نسبت به زنان روستایی با توانمندی آنها به ویژه توانمندی اقتصادی سازگار نباشد توانمندسازی زنان و به تبع آن توسعه یافتگی محقق نخواهد شد.

جدول ۱۰. عامل‌های نام‌گذاری شده تسهیل کننده توانمندی اقتصادی زنان روستایی همراه با مقدار ویژه، درصد واریانس، درصد واریانس جمعی و بار عاملی متغیرها

نام عامل	متغیر	بار عاملی
تعامل با محیط اجتماعی	روابط اجتماعی محلی با سایر روستاییان	۰/۶۹۶
	نگرش مثبت جامعه محلی نسبت به فعالیت خارج از منزل زنان	۰/۶۶۸
	الگوپذیری از زنان موفق و فعال در جامعه محلی	۰/۸۰۷
	حمایت و تشویق همسر و فرزندان	۰/۶۳۰
توانمندی ذهنی و مالی	تشویق سایر زنان روستایی	۰/۷۴۷
	اعتماد به توانایی خود در انجام کارها	۰/۷۸۴
	انگیزه و تمایل به کسب درآمد توسط خودم	۰/۵۲۷
	نوع شغل همسر	۰/۶۴۷
آموزش و ارتباطات اجتماعی	دسترسی به منابع مالی، اعتبارات و تسهیلات بانکی	۰/۷۱۲
	تعداد فرزندان	۰/۸۲۷
	عضویت در صندوق اعتباری خرد زنان روستایی	۰/۶۹۰
	شرکت در دوره های آموزشی ترویج جهاد	۰/۶۷۳
مشارکت خانگی و اقتصادی	شرکت در دوره های آموزشی غیرجهادی مانند فنی و حرفه‌ای	۰/۵۲۷
	عضویت در تشکل های محلی و تعاونی‌ها	۰/۷۸۲
	میزان سواد و تحصیلات	۰/۵۹۱
	مشارکت در امور خانه و خانه داری	۰/۵۸۵
آزادی و اختیار عمل	مشارکت در فعالیت‌های درآمدزای خانوادگی	۰/۶۳۳
	مشغله داشتن در امور منزل و فرزندان	۰/۵۸۷
	اختیار، آزادی عمل و استقلال در خرید و هزینه کردهای پولی در امورات خانگی و خانوادگی	۰/۷۶۳
	اختیار، آزادی عمل و استقلال در خرید و هزینه کردهای مالی و پولی در امورات شغلی	۰/۶۶۹

دومین عامل با نام توانمندی ذهنی و مالی با یافته‌های سل و مینوت (۲۰۱۸)، حیدری‌سربان و حسن زاده (۲۰۱۴)، محمود و همکاران (۲۰۱۲) همخوانی داشته است. به عبارتی می‌توان گفت یکی از مبنایی‌ترین مؤلفه‌های مؤثر بر توانمندی اقتصادی زنان هویت‌یابی و توانمندی روانی و مالی زنان است که تأثیر مستقیمی بر اشتغال و موقعیت شغلی آنها و به تبع آن بر توانمندی اقتصادی زنان می‌گذارد. به عبارتی زنانی که اعتماد به نفس بیشتری داشتند و خود را در انجام امور توانمند می‌دانند و همچنین برای کسب درآمد انگیزه و تمایل بالاتری دارند در امور اقتصادی بیشتر حضور داشته و در این زمینه توانمندترند.

سل و مینوت (۲۰۱۸)، بوشرا و وجیها (۲۰۱۵) در مطالعات خود به تأثیر آموزش و ارتباطات اجتماعی بر توانمندی زنان اشاره داشتند که با متغیرهای بارگذاری شده در عامل سوم که

آموزش و ارتباطات اجتماعی نامگذاری شد همخوانی داشت. در دهه‌های اخیر زنان روستایی به دانش و اطلاعات در عرصه‌های مختلف از جمله زمینه‌های فنی، اقتصادی و مالی به علت آموزش‌های غیررسمی دسترسی بهتری داشته‌اند که باعث شده آگاهی و مشارکت آنها در این زمینه‌ها افزایش یابد. هر چه سطح دانش و مهارت‌های فنی و حرفه‌ای زنان و تناسب آنها با نیاز بازار کار بیشتر باشد می‌توان انتظار داشت سهم تعیین‌کنندگی آنها در توانمندی اقتصادی، افزایش یابد. چنانچه فرد در مقاطع پیشین زندگی خود چنین دانش و مهارت‌هایی را فراگرفته باشد برای وی یک سرمایه بالقوه به حساب می‌آید که می‌تواند در شرایطی مشخص آن را به ابزاری برای بهبود و ارتقای سطح توانمندی اقتصادی خود تبدیل کند.

مشارکت خانگی و اقتصادی به عنوان چهارمین مولفه مؤثر

مستقل به فعالیت مشغول بودند. با توجه به نتایج تحلیل عاملی مهم‌ترین تبیین‌کننده‌های توانمندی اقتصادی زنان روستایی در پنج عامل شناسایی و استخراج شدند. مهم‌ترین تبیین‌کننده‌های توانمندی اقتصادی زنان روستایی، مشارکت در فعالیت‌های درآمدزا، توانمندی فردی و فکری در امور اقتصادی و مالی، مشارکت در تصمیمات اقتصادی خانوار، همیاری و حمایت در مورد مسائل اقتصادی و کنترل بر هزینه کرد منابع مالی خود در استان زنجان بدست آمد.

اولین نشانگر توانمندی اقتصادی زنان در استان زنجان مشارکت در فعالیت‌های درآمدزا بدست آمده است در واقع اگر زنان چه در کسب و کارهای خانوادگی، یا مشاغل خانگی به صورت مستقل یا گروهی فعالیت داشته و مشارکت آنها منتج به کسب درآمد یا افزایش درآمد شود آنها دارای توانمندی اقتصادی هستند. دومین نشانگر توانمندی اقتصادی زنان روستایی توانمندی فردی و فکری در امور اقتصادی و مالی است، از این رو هر چه زنان مشتاق‌تر به فعالیت‌های شغلی باشند و در این زمینه اطلاعات کسب کنند و به دنبال افزایش سرمایه و پس‌انداز باشند در زمینه اقتصادی توانمندترند. مشارکت در تصمیمات اقتصادی سومین نشانگر توانمندی اقتصادی زنان روستایی است، بنابراین زنان روستایی زمانی که در تصمیم‌گیری‌های حساس مانند فروش محصول و خرید نهاده نقش داشته باشند توانمندترند. طبق نتایج بدست آمده همیاری و حمایت زنان روستایی چه با یکدیگر و چه با خانواده در مورد مسائل اقتصادی چهارمین نشانگر توانمندی اقتصادی آنها است. پنجمین نشانگر توانمندی اقتصادی زنان روستایی کنترل بر درآمد خود است، بنابراین اگر زنان روستایی بر درآمد خود کنترل داشته باشند توانمند هستند. با توجه به نتایج تحلیل عاملی مهم‌ترین مؤلفه‌های مؤثر بر توانمندی اقتصادی زنان روستایی در پنج عامل شناسایی و استخراج شدند. نخستین و مهم‌ترین عوامل مؤثر بر توانمندی اقتصادی زنان روستایی تعامل با محیط

بر توانمندی اقتصادی زنان روستایی با نتایج مطالعات بوشرا و وجیها (۲۰۱۵)، لیلیان و مبابازی (۲۰۱۵) مطابقت داشت. رشد درآمد و به تبع آن بروز خوداتکایی مالی در زنان روستایی به منزله یکی از پیامدهای مثبت کسب و کارهای اقتصادی زنان روستایی است که به طور مستقیم و غیرمستقیم به رشد اقتصادی جامعه کمک می‌کند و همچنین بر هر چه توانمند شدن زنان به ویژه در بعد اقتصادی کمک رسان است.

متغیرهای قرار گرفته در عامل پنجم با نام آزادی و اختیار عمل با مطالعه محمود و همکاران (۲۰۱۲) مطابقت داشت. عدم اختیار و آزادی عمل زنان روستایی در زمینه کنترل منابع مالی یکی دیگر از مسائلی است که مانع از ایفای نقش آنها در توسعه روستایی می‌شود. همچنین افزایش دارایی، فرصت مشارکت و تصمیم‌گیری زنان درباره مسائل زندگی و قدرت تأثیرگذاری آنها بر محیط اطراف را افزایش می‌دهد و موجب توانمندسازی آنها می‌شود.

نتیجه‌گیری

برای رسیدن به توسعه پایدار، آگاهی و مشارکت همه افراد جامعه ضروری است از جمله زنان روستایی که نیمی از جمعیت روستایی را تشکیل می‌دهند. توانمندی اقتصادی زنان روستایی نه تنها باعث تمرکز و جهت‌دهی به سرمایه‌های اندک روستایی و ایجاد مشارکت و کار گروهی می‌شود بلکه به ماندگاری جمعیت در عرصه‌های روستایی نیز کمک می‌کند. به کارگیری توانایی‌ها و استعدادهای زنان به قصد بهره‌گیری بیشینه از نیروی انسانی جامعه‌ها مستلزم شناخت دقیق و علمی فعالیت‌های آنان است. از این رو هدف پژوهش حاضر بررسی تبیین‌کننده‌های توانمندی اقتصادی زنان روستایی و مؤلفه‌های مؤثر بر آن در استان زنجان بود. نتایج پژوهش نشان داد اکثریت زنان پاسخگو با میانگین سنی ۳۸ سال دارای مدرک سیکل و متاهل بودند و بدون شغل

آزادی عمل بیشتری داشته باشند بیشتر به سمت مشارکت اقتصادی سوق داده می شوند. برای بهره‌مند شدن هر چه بیشتر از نشانگرها و مؤلفه‌های مؤثر بر توانمندی اقتصادی زنان روستایی راهکارهای آموزشی زیر پیشنهاد می‌شود:

- برگزاری هر چه بیشتر دوره‌های آموزشی به ویژه در زمینه مشاغل خانگی، خوداشتغالی و کسب و کارهای کوچک نوآورانه و فناوریانه برای زنان روستایی و تشویق آنها برای شرکت در این گونه دوره‌های آموزشی جهت افزایش سطح آگاهی و دانش آنها که خود بر توانمندسازی آنها مؤثر است.

- اهتمام به برگزاری کارگاه‌های آموزشی مختلف در راستای توانمندسازی ذهنی زنان روستایی به ویژه در مورد خودباوری، عزت نفس و کسب شایستگی به منظور آماده‌سازی زنان برای توانمندی اقتصادی.

- تسهیل در اعطای وام و اعتبارات کم بهره به زنان روستایی به منظور دسترسی هر چه بیشتر آنها به سرمایه اولیه برای راه‌اندازی کسب‌وکار.

- کمک به تقویت روابط پایدار، نهادی شده و شبکه‌ای زنان روستایی به ویژه در قالب تشکل‌های گروهی و شبکه‌های اجتماعی همچون تعاونی‌ها و انجمن‌های زنان و شبکه‌های تولیدی که زمینه افزایش انسجام، اعتماد و مشارکت گروهی و تسهیل کنش جمعی و به تبع آن توانمندسازی زنان در ابعاد اجتماعی، اقتصادی و سیاسی را فراهم می‌کند.

- همچنین در نهایت بایستی دوره‌هایی برای معرفی شرایط عضویت در صندوق‌های اعتباری خرد و معرفی صندوق‌های نمونه برای ایجاد انگیزه بیشتر در بین زنان روستایی برگزار شود.

اجتماعی، توانمندی ذهنی و مالی، آموزش و ارتباطات اجتماعی، مشارکت خانگی و اقتصادی و آزادی و اختیار عمل بدست آمد.

مرور نتایج گویای این است که زنان روستایی اگر در معرض و بستر مناسب اجتماعی قرار بگیرند و جامعه با مشارکت اقتصادی آنها همراه باشد زنان روستایی راحت‌تر به توانمندی اقتصادی می‌رسند. دومین عامل توانمندی ذهنی و مالی است که بر توانمندی اقتصادی زنان تأثیرگذار است اگر زنان اعتماد به نفس و انگیزه کافی داشته باشند مشارکت بیشتری در فعالیت‌های اقتصادی خواهند داشت همچنین زنانی که به منابع مالی دسترسی دارند اختیار و توان بیشتری برای سرمایه‌گذاری و انجام فعالیت‌های تولیدی دارند. دسترسی به تسهیلات بانکی با سود کم و بازپرداخت درازمدت و گسترش تعاونی‌های تولید زمینه افزایش دسترسی، کنترل و حتی تملک زنان روستایی به منابع و عامل‌های تولید را فراهم می‌کند. سومین عامل آموزش و ارتباطات اجتماعی بود که می‌تواند در توسعه اشتغال مستقل زنان تأثیرگذار باشند. اگر زنان روستایی در معرض آموزش‌های مناسب قرار داشته باشند، در توسعه اقتصادی آنها نقش مؤثری ایفا خواهند کرد و آموزش‌های ترویجی در کنار صندوق‌های اعتباری خرد می‌تواند شرایط لازم برای توانمندسازی اقتصادی زنان را فراهم کند. چهارمین عامل تأثیرگذار بر توانمندی اقتصادی زنان روستایی مشارکت خانگی بود، زیرا کسب‌وکارهای خانگی آغاز مناسبی برای زنان روستایی است زیرا راه‌اندازی آن در مقایسه با دیگر انواع کسب‌وکارها کم هزینه و آسان است. در کسب‌وکارهای کوچک و خانگی زنان روستایی به دلیل ذی‌نفع بودن انگیزه بیشتری دارند و در نتیجه بهره‌وری بیشتری نشان می‌دهند. آخرین عامل مؤثر بر توانمندی اقتصادی زنان روستایی در استان زنجان عامل آزادی و اختیار عمل است، هر چقدر زنان روستایی در کسب درآمد و نحوه هزینه کردن آن از طرف خانواده

منابع

- کاشمی، ر.، یعقوبی، ج.، و نعیمی، ا. ۱۳۹۷. تحلیل تأثیر سرمایه اجتماعی بر روی توانمندسازی روانشناختی زنان روستایی شهرستان سلماس، علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، ۱۴(۲): ۱۴۳-۱۵۹.
- کریمی دهکردی، ا.، بابایی، ر.ق. ۱۳۹۷. تحلیل نیازهای اطلاعاتی زنان روستایی جهت مدیریت پایدار منابع طبیعی (مطالعه موردی در حوزه آبخیز قزل تپه استان زنجان). علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، ۴(۱): ۱۶۳-۱۸۴.
- نجفی‌کانی، ع و وصال، ز ۱۳۹۴. نقش مدیریت محلی در توانمندسازی زنان روستایی، مطالعه موردی: دهستان استرآباد جنوبی شهرستان گرگان. مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه‌های انسانی. ۱۰ (۳۰): ۴۷-۵۶.
- Ahmed, S. 2016. "Socio-Economic Empowerment of Rural Women: An Overview", International Journal of Social Impact, Vol, 1. No, 3. P 33.
- Akter, A., Hossain, M. I., Reaz, M., Bagum, T., Tabash, M., and Karim, A. M. 2020. Impact of demographics, social capital and participation in income generating activities (IGAs) on economic empowerment of rural women in Bangladesh. Test Engineering and Management, 82, 1911-1924. Retrieved from <http://www.testmagazine.biz/index.php/testmagazine/article/view/1165>
- Ashburn, K and Warner, A. 2010. Can economic empowerment reduce vulnerability of girls and young women to have?. International center for research on women.
- Austrian, K. 2012. Girls leadership and mentoring. The population council and the unadolescent girls task force.
- Bayissa, F. W., Smits, J. and Ruben, R. 2018. "The Multidimensional Nature of Women's Empowerment: Beyond the Economic Approach", Journal of International Development. 30(4): 661-69.
- Bhualmal, A. and Poddar, S. 2005. Development of Rural Women through Education and
- امینی، ع و طاهری، ع. ح. ۱۳۹۵. تحلیلی بر نقش‌پذیری زنان روستایی در فعالیت‌های اقتصادی و عوامل مؤثر بر آن: مورد مطالعه مناطق روستایی بخش سیمکان در شهرستان جهرم. علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران. ۱۲ (۲): ۳۷-۵۱.
- رضایی، ر. و ودادی، ا. ۱۳۹۳. شناسایی و تحلیل موانع مشارکت اقتصادی زنان در مناطق روستایی استان زنجان (مطالعه موردی: دهستان ابهررود)، تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، ۴۵ (۳): ۵۰۱-۵۱۰.
- زمانی میاندشتی، ن.، عطائی، پ.، ایزدی، ن. ۱۳۹۱. بررسی سطوح و میزان توانمندی در بین اعضای تعاونی زنان روستایی (مورد مطالعه: تعاونی زنان تفیهان شهرستان شیراز)، زن در توسعه و سیاست، ۱۰(۴): ۱۵۳-۱۷۲.
- سازمان برنامه و بودجه استان زنجان. ۱۳۹۶. گزارش اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان زنجان. انتشارات سازمان برنامه و بودجه کشور.
- صالحی چگنی، م.، رحیمیان، م.، غلامرضایی، س. ۱۳۹۷. واکاوی راه کار های صندوق‌های اعتباری خرد در توانمندسازی زنان روستایی (مورد مطالعه: استان لرستان)، فصلنامه تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، ۴۹(۴): ۶۷۵-۶۸۷.
- فراشی، م.، رحیمیان، م.، غلامرضایی، س. ۱۳۹۶. اعتبارات خرد، توانمندی یا ناتوانمندی اجتماعی زنان روستایی: مورد مطالعه شهرستان نهاوند. علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، ۱۳(۲): ۱۸۹-۲۰۴.
- قدیری، معصوم، م.، احمدی، الف. ۱۳۹۴. سازه‌های مؤثر بر موفقیت صندوق‌های اعتبارات خرد در توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی شهرستان فیروزکوه، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۴۷(۴): ۷۵۹-۷۷۲.

- education.
- Lilian, U. K. and Mbabazi, P. 2015. The Impact of Women Economic Empowerment Projects on Their Socio-Economic Development In Rwanda: The Case Of Agaseke Project. *European Journal of Business and Social Sciences*, 4(6):59-87.
- Mahmud, S. Shah, N.M. Becker, S. 2012. Measurement of Women's Empowerment in Rural Bangladesh. *World Development*, 40(3):610-619.
- Mayoux, L. 2005. Micro-Finance and the Empowerment of Women -A review of the key issues. Available at: www.lilo.org.
- Obayelu, O.A. and Chime, A.C. (2020), "Dimensions and drivers of women's empowerment in rural Nigeria", *International Journal of Social Economics*, 47(3): 315-333. <https://doi.org/10.1108/IJSE-07-2019-0455>
- Sell, M. and Minot, N. 2018. What Factors Explain Women's Empowerment? Decision-Making among Small-Scale Farmers in Uganda. *Women's Studies International Forum*, 71:46-55.
- Empowerment, Published by Abhijeet, Delhi.
- Bushra, A. and Wajiha, N. 2015. Assessing the Socio-Economic Determinants of Women Empowerment In Pakistan. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 177: 3-8.
- Hasani Amiri, F. and Din Panah, Gh. 2014. Factor Influencing On Economic Capacity Building of Rural Women In Iran. *European Journal of Zoological Research*, 3(1):48-54.
- Heidari Sarban, V. and Hassanzadeh, M. 2014. Survey of Barriers to Rural Women Economic Empowerment in Iran. *European Online Journal of Natural and Social Sciences*. 3(3); 494-500.
- Jabeen, S., Haq, S., Jameel, A., Hussain, A., Asif M., Jinsoo Hwang, J. and Jabeen, A. 2020. Impacts of Rural Women's Traditional Economic Activities on Household Economy: Changing Economic Contributions through Empowered Women in Rural Pakistan. *Sustainability*, 12, 2731.
- Jakson, M. A. 2010. Empowering women of Nepal: an experience of empowerment in the land of the Himalaya. M.a. thesis, Prescott college in adventure

Social - Economic Empowerment of Rural Women and Factors Affecting It (Case Study: Members of Rural Women's Microfinance Funds in the Zanjan Province)

Shahram Moghaddas Farimani^{1*}, Mahdieh Sadat Mirtorabi² and Seyyed Soheil Ghaemmaghami³

Submitted: 27 September 2020

Accepted: 7 February 2021

At present, it is impossible to achieve development goals without the use of population of women in the society. Socio-economic empowerment of women is a prerequisite for sustainable development and economic growth. The purpose of this research study is to identify the major factors for economic empowerment of rural women in the Zanjan province and factors affecting it. The statistical population of the study consisted of all members of rural women's microfinance funds in the Zanjan province (N=636) 154 of whom were selected according to Cochran's formula. This research study is a survey type and a researcher-made questionnaire was used to collect data. Reliability of the questionnaire was determined by calculating Cranach's alpha ($\alpha= 0.96$ and 0.86) and the validity of the questionnaire was confirmed by a panel of experts. The results of ranking the determinants of economic empowerment of rural women by exploratory factor analysis showed the following: participation in income generation activities; individual and intellectual ability in economic and financial affairs; participation in household economic decisions; assistance and support on economic issues and cost control over funds. These factors were able to explain 68.44% of total variance. Also, according to the results of exploratory factor analysis the most important explanations for the economic empowerment of rural women in Zanjan province submitted in 5 factors included: Interaction with the social environment, mental and financial empowerment, education and social communication, home and economic partnership and freedom and authority to act. These factors were able to explain 40.59% of the total variance. As a result, rural women must be exposed to a suitable social context and the community should be involved in their economic participation and provide the necessary economic and social conditions for empowerment of rural women.

Keywords: Employment, Social-Economic Empowerment, Rural Development, Participation of Rural Women

1 - Assistant Professor of Institution of Agricultural Education and Extension, Agriculture Jihad, Agricultural Research, Education and Extension Organization(AREEO), Tehran, Iran

2 - PhD student, Agricultural Extension and Education, Department of Agriculture and Natural Resources, University of Tehran, Tehran, Iran

3 - Assistant Professor of Institution of Agricultural Education and Extension, Agriculture Jihad, Agricultural Research, Education and Extension Organization(AREEO), Tehran, Iran

(* - Corresponding author Email: Shmfarimani@yahoo.com)

DOI: 10.22048/rdsj.2021.250336.1877